

Motion till riksdagen

1989/90:Ub621

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Utbildningsfrågor inom hälso- och sjukvården

Inledning

Utbildningsfrågorna är av fundamental betydelse för en god hälso- och sjukvård. En tekniskt alltmer komplicerad vård och den ökande satsningen på vård i hemmet ställer stora krav på alla yrkesutövare inom vårdområdet. Inte minst den fria nordiska arbetsmarknaden, anpassningen till EG samt en generellt ökad internationalisering ställer krav på en god utbildning på alla nivåer.

Problem inom vårdirkesutbildningarna

Inom vårdirkena råder rekryteringsproblem, särskilt inom vissa utbildningar. Inom högskoleutbildningarna står åter många utbildningsplatser obesatta.

År 2000 kommer antalet 80-åringar att ha ökat med ca 40 procent, och de allra äldsta kommer att ha stora vårdbehov. Antalet 15-20-åringar kommer vid samma tidpunkt att ha minskat med ca 20 procent. Med tanke på rekryteringsproblemen är det nödvändigt att genom en utbyggd vuxenutbildning tillvarata den resurs som de då stora årskullarna i medelåldern utgör.

En viktig faktor för rekryteringen – förutom differentierade löner för personal med vidareutbildning – är klart preciserade krav såväl på de sökande som på utbildningens kvalitet.

Elever inom gymnasieskolans vårdlinje har på senare år visat sig ha bristande färdigheter och behov av stödundervisning på grundskolenivå i t.ex. matematik, svenska och engelska.

De svenska sjuksköterskorna har länge bedömts vara bland de mest kompetenta i världen. Deras kompetens har dock på senare år ifrågasatts av de övriga nordiska länderna och frågan har bl.a. diskuterats i Nordiska Rådet och av de nordiska socialministrarna. En harmonisering av vårdu utbildningarna inom de nordiska länderna liksom en ökad anpassning till EG-ländernas utbildningar är nödvändig.

Vi har under en följd av år krävt väsentliga förbättringar av utbildningarna på såväl gymnasie- som högskolenivå. Av budgetpropositionen framgår att regeringen nu ämnar göra en översyn av vårdsektorns högskoleutbildningar.

Vi förutsätter att bl.a. frågan om en harmonisering av de nordiska vårdutbildningarna och en anpassning till EG-ländernas utbildningar tas upp i detta sammanhang.

Mot. 1989/90
Ub621

Gymnasieskolans vårdutbildning

Vi har sedan länge föreslagit en förlängning av den gymnasiala vårdutbildningen till tre år. Det s.k. fullskaleförsök som gjorts i Värmlands län har visat att vår bedömning varit riktig. Vi har föreslagit att den sociala servicelinjen ersätts av en omvårdnadslinje, som ger dubbel kompetens. Genom en bredare inriktning på basutbildningen med successiv differentiering uppnås en helhetssyn på den hjälpbehövande människan. Samma person kan därigenom ge såväl vård som social service. Inte minst med tanke på ett eventuellt primärkommunalt övertagande av hela äldreomsorgen är denna inriktning att förorda.

Utökningen i tid inom gymnasieskolans omvårdnadslinje bör användas till allmänna ämnen – svenska, engelska, naturkunskap, psykologi och matematik – och vårdpraktik. Även livsaskådningsfrågor och kostfrågor bör ingå. Praktikplatserna bör byggas upp i en logisk följd och väljas med omsorg.

Matematik bör införas som obligatoriskt ämne enligt den utvärdering som gjorts av den treåriga försöksutbildningen. Inom vårdområdet är det särskilt viktigt att behärska procenträkning och enhetsomvandlingar samt överslagsberäkningar. Det förekommer alltför ofta att kunskaperna i läkemedelsräkning är bristfälliga med feldoseringar som följd. Ansvarighetsfallen har ökat av denna anledning.

Till följd av den ökade invandringen bör utbildningen ge eleven större kännedom om andra kulturer.

Inom vårdutbildningarna är mognad samt lämplighet för yrkesområdet viktiga faktorer. Därför bör utredas om yrkeslivserfarenhet från vårdområdet skall meritvärderas vid urval. Vi anser att någon form av lämplighetsbedömning och eventuellt försök med återinförande av en tid som provelev bör kunna prövas. Genomgångna specialkurser på gymnasiet bör tillgodoräknas vid ansökan liksom yrkeserfarenhet.

Ett problem är att nuvarande personal inom hemtjänsten saknar adekvat utbildning: i storstäderna är inemot en tredjedel utan sådan utbildning. På flera håll erbjuds personal som rekryteras utan erforderlig utbildning att genomgå lokalt utformad utbildning, som inte är generellt kompetensgivande. Personal med sådan utbildning kan då endast söka tjänster i den kommun där de först anställts.

Vi anser att uppdragsutbildning som sker efter en utbildningsplan och som har behöriga sökande och lärare skall ge likvärdiga betyg.

Vårdhögskolan

Vi har i tidigare motioner framfört behovet av skärpta inträdeskrav till vårdhögskolorna. Vi fick därvid medhåll av tillträdesutredningen. Erfarenheterna har visat att det inte räcker med betyget 3 från gymnasieskolans tvååriga vårdlinje för att få behörighet till inträde vid vårdhögskolan. Enligt

UHÄ:s slutrapport av "Värd 77"-reformen har förkunskaperna inom vårdhögskolan varierat starkt.

Mot. 1989/90
Ub621

Erfarenheterna har visat att den försöksverksamhet som sedan 1986 prövats på flera håll i landet med förlängd utbildning inom högskolans ram direkt efter gymnasiet treåriga teoretiska linjer har slagit mycket väl ut. Rekryteringsbasen till vårdhögskolan har breddats och utbildningen har lockat många sökande. Vården kommer budgetåret 1990/91 att tillföras 400 nya sjuksköterskor genom denna utbildningslinje.

Vi anser att denna alternativa treåriga utbildning bör permanentas och även fortsättningsvis ske parallellt med den sjuksköterskeutbildning som har vårdgymnasiet som rekryteringsbas.

Förlängd utbildning och påbyggnadsutbildning

Det finns behov av förlängda utbildningar och komplettering med påbyggnadslinjer fastställda av UHÄ för vissa vårdinriktningar, som laboratorieassistentlinjen, rehabiliteringslinjens inriktning mot sjukgymnastik samt hälso- och sjukvårdens inriktning mot radiologi och onkologi.

Den av regeringen aviserade översynen bör även beakta såväl utbildnings- som rekryteringsbehoven till påbyggnadslinjerna inom diagnostisk radiologi och onkologi.

Påbyggnadskurser behövs även till operationslinjen liksom till utbildningen i psykiatri.

Behov av påbyggnadsutbildning föreligger även för sjuksköterskor vid sjukhem liksom för distriktssköterskor. Behovet för de senare har uppmärksamats av socialstyrelsen men det är mycket viktigt att båda dessa gruppers vidareutbildningsbehov ses över i ett sammanhang. Äldreomsorgen kommer eventuellt att överföras till primärkommunalt huvudmannaskap. Eftersom 75 procent av äldreomsorgen består av hemtjänst, är det viktigt med en allsidig och kvalitativt god utbildning för nyckelpersonerna – sjuksköterskorna – inom äldreomsorg och äldreomsorg.

Vi har tidigare påtalat behovet av en förlängd utbildning av laboratorieassistenter. Redan i sin anslagsframställning för budgetåret 1986/87 lade UHÄ förslag om en förlängning av utbildningen till 100 poäng. UHÄ föreslog också en påbyggnadsutbildning i klinisk cytologi med 16 poäng och i blodgruppsserologi med 14 poäng. Förslagen avlogs i proposition 1985/86:100 utan några sakligt grundade motiv. Detta innebär ett allvarligt hot mot den framtida verksamheten vid de vårdanknutna laboratorerna.

Vi anser att utbildningen av laboratorieassistenter bör förlängas med 10 poäng. Dessutom bör påbyggnadsutbildning i klinisk cytologi utökas med 16 poäng till 40 poäng och utbildningen i blodgruppsserologi med 14 poäng till 20 poäng.

Statligt huvudmannaskap för vårdhögskolan

Den s.k. huvudmannaskapskommittén föreslog 1981 ett enhetligt statligt huvudmannaskap för all högskoleutbildning.

Som skäl härför angavs:

- ett effektivt resursutnyttjande.

- en starkare anknytning till forskning,
- en enhetlig utbildningskvalitet,
- bättre överblick och samordning.

Vi har tidigare framfört kravet på ett enhetligt statligt huvudmannaskap för all högskoleutbildning. Erfarenheterna har visat att landstingen som huvudmän för såväl gymnasieskolans vårdlinje som högskolans vårdutbildning inte kan skapa utvecklingsklimat för vårdutbildningarna. Utbildningsmässiga och kvalitetsmässiga hänsyn har trängts undan av landstingens ambitioner att främst ge utbildning för egna behov. Det är vidare ett problem att grundutbildningen och forskarutbildningen inom omvårdnadsforskningen har olika huvudmän. Grundutbildningen saknar ett naturligt samband med forskning inom sitt område. Vårdhögskolorna har inte kunnat bygga upp en adekvat forskningsanknytning och forskningsorganisation.

Med ett enhetligt statligt huvudmannaskap för all högskoleutbildning skulle effektiva och kvalitativa lösningar kunna nås på ett bättre sätt än nu. Omvårdnadsforskningen skulle få en större stadga och utvecklas i positiv riktning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av en ny treårig vårdutbildning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en harmonisering av vårdutbildningarna i Norden och en anpassning till vårdutbildningarna inom EG-området,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om grunder för meritvärdering och lämplighetsprovning vid antagning till gymnasieskolans omvårdnadslinje,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att antagning till sjuksköterskeutbildning efter värdinriktade kompletteringskurser från gymnasieskolans treåriga teoretiska utbildningar bör ske parallellt med antagning från gymnasieskolans omvårdnadslinje för att bredda och förbättra rekryteringen,
5. att riksdagen hos regeringen begär att behovet av påbyggnadsutbildning för vårdpersonal utreds i enlighet med vad som i motionen anförts,
6. att riksdagen beslutar att laboratorieassistentlinjen förlängs med 10 poäng,
7. att riksdagen hos regeringen begär att påbyggnadsutbildningen i klinisk cytologi förlängs med 16 poäng till 40 poäng,
8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förlängd påbyggnadsutbildning i blodgruppsserologi,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om ett enhetligt statligt huvudmannaskap för all högskoleutbildning.

Mot. 1989/90
Ub621

Stockholm den 25 januari 1990

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Birgitta Rydle (m)

Per Stenmarck (m)

Hans Dau (m)

Sten Svensson (m)

Margit Gennser (m)

Birger Hagård (m)

Ingrid Hemmingsson (m)